

урядом і участь в українському визвольному русі. 7 липня 1919 р. за звинуваченням у контрреволюційній діяльності його заарештували. 8 липня 1919 року, фактично без ніякого суду, видатного просвітителя розстріляли.

Упродовж багатьох років постать В. Науменка трактувалась як постать буржуазного націоналіста. Ім'я та спадщина педагога були під жорсткою забороною. 13 грудня 1991 р. Володимира Павловича Науменка реабілітовано на підставі ст. 1 Закону Української РСР “Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні” від 17 квітня 1991 р. “... в зв'язи з отсутствием совокупности доказательств его вины”.

Із середини 90-х рр. ХХ ст. розпочався процес відродження імен забутих діячів української науки та освіти, серед них і В. Науменка. Сучасні дослідники спадщини педагога відзначають блискучий приклад висоти духу й святості прагнень, життєву енергію та знання В. Науменка, які віддані служінню українському народу, його національному відродженню.

Н. М. Кропочева

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АРКАДІЯ ЖИВОТКА (1918–1919 рр.): НАПРЯМИ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Його життя було яскравим, багатогранним, мерехтливим у калейдоскопі життєвих, літературних і наукових пошуків. Людина, яка, за висловом класика, не могла жити “ні дня без рядка”, вела різноманітні рубрики в періодичних виданнях м. Кам'янець-Подільського: від оглядів дитячої літератури, анонсів про участь у з'їздах позашкільної та дошкільної освіти, створення дитячих дошкільних закладів різного типу до співробітництва з видатними особистостями епохи Української революції. Життя його вело, як нитка Аріадни, від організації “Дому дитячих розваг” на Харківщині, “Товариства дошкільного виховання ім. Й. Г. Песталоцці” на Поділлі до дитячого клубу “Дитяче коло” на Закарпатті в невідворотно одному напрямку (як і більшості представників української політичної та інтелектуальної еліти) – на захід, в еміграцію.

Значна кількість наукових розвідок вітчизняних дослідників досить різноаспектно висвітлює особливості життя й діяльності Аркадія Петровича Животка, із кожною новою публікацією розширюючи та поглиблюючи знання про його педагогічні ідеї, що знайшли своє втілення в концепції дошкільного виховання, в якій, за словами відомого дослідника його творчості Ю. Калічака, органічно поєдналися ідеї розвитку в дітей природних інстинктів, обґрунтованих Ф. Фребелем, і теорії природної людини Ж. Ж. Руссо, підґрунтя якої складала пантеїстична філософія Б. Спінози.

Весь масив праць про діяльність визначного педагога, що відображає наукові розвідки різних періодів, за проблематикою можна об'єднати в тризначні групи:

– наукові твори, мемуари діячів української діаспори (П. Голобуцький, В. Дорошенко, О. Животко-Чернова, С. Наріжний, М. Остапович, С. Русова);

– публікації сучасних вітчизняних науковців, що дають змогу осягнути й оцінити особистий внесок педагога в розвиток дошкільної освіти та виховання, серед яких найбільш інформативними та універсальними за обсягом генерованих знань можна назвати дослідження Ю. Калічака, Н. Лисенко, З. Нагачевської, М. Тимошика, Т. Трачук;

– педагогічні розвідки, у яких репрезентовано окремі періоди та напрями науково-педагогічної й громадсько-просвітницької діяльності А. Животка. Особливу увагу акцентовано на значенні його особистості в організації осередків “Просвіта” на Поділлі, Товариства дошкільного виховання ім. Й. Г. Песталоцці, організації роботи дитячих майданчиків, ініціюванні створення дитячих книгозбірень (Б. Кришук, А. Машталір, Е. Мельник).

За всієї відносності така систематизація є доречною, оскільки в ній відображено особливості джерельної бази наукових досліджень різних періодів, узагальнено й систематизовано виявлені матеріали, одержані факти й дані, які відображають генезу педагогічних поглядів А. Животка.

Вивчаючи досвід науково-педагогічної діяльності А. П. Животка в період із 1918 до 1919 рр., представлений значною кількістю публікацій у сучасному історико-педагогічному дискурсі, можна виокремити певні закономірності кожного періоду вивчення його різносторонньої діяльності.

По-перше, саме в період Української революції завершено становлення основних напрямів педагогічної діяльності вченого, що знайшло своє висвітлення в часописах, журналах і газетах досліджуваного історичного періоду.

По-друге, важливим напрямом вважаємо створення вченим дитячих дошкільних закладів різного типу (“Дім дитячих розваг”, дитячі захоронки, садки, майдани), організацію та керівництво Товариством дошкільного виховання ім. Й. Г. Песталоцці в м. Кам’янець-Подільському).

Р. І. Палійчук

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ Я. Ф. ЧЕПІГИ (ЗЕЛЕНКЕВИЧА) ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Серед багатьох талановитих діячів України чільне місце посідає Яків Феофанович Чепіга (Зеленкевич) (1875–1938), творча спадщина якого – яскраве свідчення розвитку вітчизняної педагогічної науки першої третини ХХ ст. Я. Ф. Чепіга є автором понад 150 праць, присвячених питанням педології, теорії навчання та виховання, методиці викладання окремих навчальних дисциплін, шкільних підручників для початкової школи та освіти дорослих, книжок для дітей дошкільного та шкільного віку, значна частина яких зберігається у фонді Державної науково-педагогічної бібліотеки